

Учені НАН України – про науку як основу інноваційного розвитку економіки

Чому в нас не прискорюється інноваційний розвиток

Нинішня динаміка розвитку світової економіки – результат, зумовлений якісною зміною технологій. Їх створення і впровадження відбувається в межах інноваційного циклу, стимулювання якого стає прерогативою держави. Приклади такого успішного державного менеджменту властиві представницькому складу країн. І рецепти такого успіху не вирізняються багатоманітністю. Є країни, які володіють власним науковим потенціалом до продукування фундаментальних технологічних новацій, а є ті, де внутрішнє виробництво ґрунтується на використанні залучених технологій. Проте в будь-якому варіанті незамінний його учасник – наука.

У нас так складається, що нестримний потяг до реформування певної сфери життєдіяльності українців відчувають професіонали, які безпосереднього фахового стосунку до цієї царини не мають. Що ж вони пропонують? Простий рецепт: Україні наука не потрібна. Аргументи на його користь не нові, але в нинішніх економічних умовах мають усі підстави на максимальний резонанс у суспільстві: держава витрачає нібито занадто великі кошти на науку, а прискорення інноваційного розвитку національна економіка не відчуває. Чи насправді такий вигляд має українська наукова дійсність? Представлені нижче оцінки ґрунтуються на офіційних, отже, відкритих джерелах.

Державна практика нібито значних витрат бюджету на розвиток науки має наслідком стрімку втрату кваліфікованих кадрів. Відбувається безупинне скорочення загальної чисельності працівників основної діяльності наукових організацій і головне – фахівців, які безпосередньо виконують наукові та науково-технічні роботи. Відставання України від рівня Сингапуру, Японії, Німеччини, Франції, Південної Кореї у кількості працівників основної діяльності наукових організацій від 2 до 2,6 раза, а щодо кількості фахівців-виконавців робіт – від 2,6 до 3,4 раза.

За останні 24 роки кількість фахівців, які виконують наукові роботи, зменшилася в 4,5 раза. Також зменшився рівень наукомісткості ВВП – показника, який кількісно відображає національний масштаб сприяння розвитку в країні науки і технологій, вагома складова якого — державні кошти. За підсумком 2014 р., такий показник удвічі менший за аналог періоду середини 1990-х – глибокої кризи національної економіки. У розрізі міжнародних порівнянь відставання України за показником наукомісткості ВВП навіть більший, ніж за показниками концентрації наукових кадрів. Загальний рівень наукомісткості ВВП країн – учасниць геополітичного об'єднання, повноправним членом якого намагається стати Україна, у 2,7 раза перевищує вітчизняний аналог.

Не можна не згадати й нівелювання пріоритету науки з-поміж решти видів діяльності. Підтвердження цього – дані щодо фактичного обсягу витрат з українського бюджету на фінансування працівників наукових організацій. Якщо порівняти річні дані обсягу таких витрат у розрахунку на одного наукового працівника з даними обсягу ВВП країни на одну особу, то виявиться, що в Україні пріоритету розвитку науки не існує.

Аналізуючи представлені вище дані, ставимо логічне запитання: чи є ця стрімка динаміка кадрового скорочення в науковій галузі, зменшення наукомісткості ВВП та обсягу державних витрат на науку прямим наслідком забезпеченого державним коштом захмарного обсягу фінансування науки?

Усупереч цим негативним тенденціям, вітчизняна наука існує. І позитивний момент у цьому – навіть не те, що ще зберігаються робочі місця для працівників (а таких майже 110 тис.) і триває становлення молодих науковців в аспірантурі й докторантурі. Головний здобуток – спроможність вітчизняної науки і в нинішніх складних умовах поповнювати науковий доробок не лише вітчизняного, а й світового рівня.

Проте масштабної комерціалізації наукового продукту в економіці не відбувається, і це друге звинувачення окремих реформаторів. Утім, обіймаючи ще донедавна високі посади у виконавчій владі, а нині представляючи народні інтереси у найвищому законодавчому органі, вони мали б розуміти, що виробничі плани і стратегію діяльності суб'єктів господарювання визначають не науковці, а впровадження технологічних розробок керівники підприємств визначають з огляду на свої фінансові можливості. Державна служба статистики України такі можливості характеризує однозначно: 517,4 млрд грн збитків. Саме таким видався фінансовий результат до оподаткування суб'єктів української економіки за підсумком 2014 р.

Віддаючи належне актуальності ідеї активного реформування «всіх і вся» і усвідомлюючи необхідність проведення не декларативних реформ, варто пам'ятати, що нема досвіду жодної країни, яка під гаслами прискорення інноваційного розвитку національної економіки власноруч зруйнувала б вітчизняну науку.

Посилання на оригінал: Одоцюк І. Чому в нас не прискорюється інноваційний розвиток // Урядовий кур'єр (<http://ukurier.gov.ua/uk/news/chomu-v-nas-ne-priskoryuyetsya-innovacijnij-rozvit/p/>). – 2016. – 20.01 (*Учені НАН України – про науку як основу інноваційного розвитку економіки // Національна академія наук України* (<http://g.ua/N1hR>)). – 2016. – 21.01).